

Muzejske knjižnice

Galić, Antonela

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:996239>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-10**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij informatologije

Antonela Galić

Muzejske knjižnice

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Darko Lacović

Osijek, 2019.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij informatologije

Antonela Galić

Muzejske knjižnice

Završni rad

Društvene znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti, knjižničarstvo

Mentor: doc. dr. sc. Darko Lacović

Osijek, 2019.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum 16. 9. 2019.

ANTONELA GALIĆ / 0122220987
ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

U Hrvatskoj i u svijetu postoji mnogo specijalnih knjižnica koje se nalaze u sklopu muzeja. Hrvatska se može pohvaliti muzejskim knjižnicama koje sadrže tisuće primjeraka publikacija različite tematike. U Zagrebu, Splitu, Puli, Osijeku, Rijeci i mnogim drugim gradovima nalaze se fondovi i muzejske zbirke koje se nerijetko približavaju javnosti putem izložbi. Primjerice, spomenička knjižnica obitelji Mažuranić-Brlić-Ružić posebna je iz razloga što je jedna od rijetkih spomeničkih knjižnica u Hrvatskoj koja je obuhvatila specifične obitelji i njihovu prošlost. Osječka zavičajna zbirka *Essekiana* okupila je povijest grada Osijeka i njegove okolice te vjerno prikazala kako se odvijao život u davnim vremenima. *Essekiana* je jedina zavičajna zbirka u Hrvatskoj koja ima mrežni katalog online, a knjižničari su omogućili pristup katalogu u suradnji s Odsjekom za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku. Od specijalnih knjižnica u svijetu, svakako se može izdvojiti *Smithsonian* muzejski i knjižnični kompleks u Washington D.C-u koji postoji skoro dva stoljeća te je vrhunski primjerak koherentnosti muzeja i knjižnica, a ujedno je najveći u svijetu. Prirodoslovni muzej (*Natural History Museum*) u Londonu svoju knjižničnu građu nastoji učiniti dostupnom što većem broju korisnika i iz tog razloga aktivno rade na stvaranju velike digitalne zbirke u otvorenom pristupu. *Museo del Prado* u Madridu posjeduje jedinstvenu umjetničku zbirku i publikacije koje se na nju odnose. Spomenička knjižnica *Firestone* u SAD-u ima ulogu sveučilišne i spomeničke knjižnice te je po tome jedna od rijetkih svjetskih knjižnica koja ima takvu dvojaku funkciju. Na Bliskom istoku, davno osnovana izraelska muzejska knjižnica u Tel Avivu, danas služi kao jedan od najvažnijih informacijskih centara za znanstvenike i umjetnike.

Ključne riječi: specijalne knjižnice, muzejske zbirke i knjižnice, primjeri iz Hrvatske, primjeri iz svijeta

SADRŽAJ

1. Uvod.....	6
2. Svrha i zadaće muzejskih knjižnica	7
2.1. Izvori informacija u specijalnoj (muzejskoj) knjižnici	8
3. Muzejske knjižnice u Hrvatskoj.....	10
3.1. Knjižnica Muzeja Slavonije u Osijeku	12
4. Muzejske knjižnice u svijetu.....	14
5. Zaključak.....	17
6. Popis literature	18

1. Uvod

Svrha ovoga rada je opisati muzejske knjižnice kao jednu od vrsta specijalnih knjižnica. Muzeji su, uz knjižnice i arhive, jedna od tri glavne informacijske ustanove. Muzejska knjižnica okupljena je oko neke znanstvene discipline ili polja znanja, a svojim korisnicima pruža usluge, nabavlja građu i pomaže na različite načine. Kroz prvih nekoliko poglavlja će biti opisana svrha i osnovne zadaće te izvori informacija u muzejskim knjižnicama. Nadalje, u četvrtom i petom poglavlju iznijet će se neki primjeri muzejskih knjižnica iz Hrvatske i svijeta. Kao primjer suradnje informacijskih ustanova s drugim ustanovama, opisan je projekt izrade mrežnog kataloga osječke zavičajne zbirke *Essekiane*. Suradnja se odvila između knjižnice Muzeja Slavonije i Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku.

Muzejska knjižnica integralni je dio muzeja te podrška muzejskoj naobrazbi i servisima, muzejskim programima itd. Muzeji su osobito obećavajuća okruženja za intelektualnu, umjetničku i tehničku slobodu izražavanja u multimediju. Stoga muzeji također prikupljaju i druge, sekundarne informacijske izvore (uključujući arhivske i knjižnične) na različitim medijima pohrane, koji svjedoče o ljudima, institucijama, mjestima, događajima, procesima, tradicijama itd., a bitni su za tumačenje muzejskih zbirki ili određenih cjelina baštine.¹

¹ Usp. Radovanlija Mileusnić, Snježana. Osnove i primjena suvremenog muzejskog knjižničarstva u Hrvatskoj. // *Informatica museologica* 29, 1-2 (1998), str. 5. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/210983> (2018-12-19)

2. Svrha i zadaće muzejskih knjižnica

Prema UNESCO-voj podjeli knjižnica, s obzirom na građu, stupanj otvorenosti i pripadnost javno-kulturnom sustavu, muzejske knjižnice pripadaju skupini specijalnih knjižnica te su većinski organizirane kao stručni odjeli muzeja. Tamo gdje to nisu, imaju važnu ulogu u cjelokupnoj muzejskoj djelatnosti. Sa stajališta informacijskih znanosti, muzeji su repozitoriji i baštinske ustanove (kao i knjižnice i arhivi). S obzirom na djelatnosti koje obavljaju i standarde, muzeji i knjižnice nisu povezane u mjeri u kojoj bi zapravo mogle, odnosno trebale biti. Prema Standardima za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj specijalna knjižnica je samostalna knjižnica ili knjižnica u sastavu koja pokriva određenu znanstvenu disciplinu ili određeno polje znanja. Njene primarne zadaće su: djelovanje u skladu s politikom i poslovanjem matične ustanove u vidu pristupanja informacijama, rad za dobrobit korisnika, razvijanje knjižničnih zbirki, pružanje usluga korisnicima sukladno etičkom kodeksu struke, neovisno o rasi, nacionalnoj, vjerskoj i kulturnoj pripadnosti, uvažavajući i zahtjeve korisnika s posebnim potrebama, edukacija korisnika, izrada dokumentacije, pohrana i zaštita knjižnične građe, održavanje mrežne stranice knjižnice itd.²

Danas, u svijetu u kojem tehnologija ima veliki utjecaj na sve oblike oglašavanja, i marketinga općenito, muzejske knjižnice dobile su priliku da svoje rijetke i unikatne zbirke predstave puno većem broju korisnika. Tehnologija je omogućila da izađu iz tzv. tajnovitosti te se pokažu u svom najboljem obliku.³ Osnovna zadaća je, dakle, muzejske knjižnice, skupljanje stručne literature za struke i zbirke zastupljene u muzeju, te pružanje pomoći djelatnicima muzeja pri njihovu stručnom radu, što obuhvaća konzervaciju, restauraciju, izložbe itd. Pri izradi muzejskih izložbi bilo koje vrste, uz predmete koji su predstavljeni javnosti, biva izložena i literatura te informacije koje su pronađene o određenim predmetima kao podrška istraživanju, za potkrepljivanje činjenica i objašnjenje samih muzejskih predmeta. Tzv. „artefakt znanja“ - knjiga, govori sama za sebe i najčešće ju nije potrebno dodatno objašnjavati. Naprotiv, „kulturološki artefakt“, npr. vazu koja datira iz antičke Grčke, potrebno je potkrijepiti informacijama kako bi promatrači znali o čemu je riječ i bili valjano informirani. Iz navedenoga

² Usp. Standardi za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj. URL: https://www.gksb.hr/images/dokumenti/Standardi_za_specijalne_knjiznice.pdf (2019-08-07)

³ Usp. Knežević, Ivana. Od zavičajne zbirke muzejske knjižnice do mrežnoga kataloga. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3-4(2010), str. 100-101. URL: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/394/389> (2019-01-10)

se može zaključiti da muzeji, u usporedbi s knjižnicama, stavljaju veći naglasak na interpretaciju.⁴

2.1. Izvori informacija u specijalnoj (muzejskoj) knjižnici

Izvori informacija su svi dokumenti i predmeti nalik dokumentima koji zadovoljavaju informacijske potrebe korisnika. Obzirom da su informacijske potrebe korisnika različite, tako i izvori informacija koje sadržava fond, moraju biti raznoliki. Izvori se međusobno razlikuju prema vrsti izvora (usmeni/pisani izvori), prema vrstama medija za publiciranje, čuvanje i distribuciju dokumenata (papir, CD-ROM, elektronički zapisi itd.), prema sadržaju građe (stručna literatura, referalna literatura, siva literatura, interne publikacije itd.), prema tipu publikacija (stručni časopisi, novine, stručne knjige, udžbenici, zbornici, norme, patenti itd.), prema opsegu dostupnosti publikacije (analogni dokumenti - uglavnom za pojedinačno korištenje, elektronički dokumenti - za pojedinačno korištenje ili za mrežno dostupnu više korisničku upotrebu). Pri zadovoljavanju potreba korisnika, specijalna, u ovom slučaju, muzejska knjižnica, osim usmenim, koristi se i sljedećim izvorima: časopisima, knjigama, različitim katalozima, patentima, tehničkom dokumentacijom, kartama, bazama podataka itd. U nabranjanju izvora treba izbjegavati tehnološko vrednovanje. Upravo to vrednovanje donosi podjelu na „napredne“ i „zastarjele“ iz razloga što takvo vrednovanje gleda tehnološka obilježja izvora. Svi izvori su komplementarni, čemu podučava iskustvo njihova pretraživanja.⁵

Zastupljenost pojedine vrste izvora ovisi prije svega o djelatnosti korisnika, načinu održavanja rada te obilježjima samih izvora. Kvalitetno obrazovan i osposobljen knjižničar najvažniji je izvor informacija u knjižnici bilo koje vrste. Obrazovna uloga predstavlja izazov jer upravo to obrazovanje je ključ rada i buduće karijere. Rad knjižničara ne odnosi se samo na upućivanje korisnika na lokaciju izvora u knjižnici, nego obuhvaća i prikupljanje dokumenata i povećavanje vrijednosti informacija, aktivno oblikovanje zbirke, educiranje korisnika o novim sadržajima, osmišljavanje novih usluga i dr. Stručni razvoj knjižničara ovisi o njihovom

⁴ Usp. But, Kitty; Lo, Patrick; Trio, Robert. Links between libraries and museums: a case study of library-museum collaboration at the Hong Kong Maritime museum. // Italian Journal of Library, Archives & Information Science 5, 1(2014), str. 103-120. URL:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lls&AN=93580565&lang=hr&site=ehost-live> (2018-12-20)

⁵ Usp. Bekavac-Lokmer, Fila; Mihalić, Ivanka; Takač, Mirko. Izvori informacija u specijalnoj knjižnici.// Specijalne knjižnice - izvori i korištenje znanja : zbornik radova 4. dani specijalnoga knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 84-86.

vlastitom učenju. Vještine i kompetencije koje stječu tijekom obrazovanja i karijere bitne su, kako bi upravo oni bili izvor informacija na koji će se korisnici oslanjati. Naime, knjižničari bi trebali kontinuirano razvijati svoje vještine informacijske pismenosti, razviti sposobnost poučavanja vještina kritičkog razmišljanja, biti aktivni i sudjelovati u radu stručnih organizacija te pohađati konferencije i još mnogo toga.⁶ Uz knjižničara, postoje osobe koje se nazivaju područnim ekspertima (stručnjacima) izvan knjižnice. To su osobe specijalizirane za pojedino predmetno područje te vrlo dragocjen informacijski izvor koji se posredovanjem knjižnice može koristiti za brže pronalaženje i korištenje relevantnih informacija. Oni su od iznimne važnosti za muzejske knjižnice upravo iz razloga što su muzejske knjižnice okupljene oko građe koja najčešće zahtijeva stručnjake izučavane u područjima poput arheologije, etnologije, antropologije, povijesti i dr. Muzeolozi i knjižničari nisu u potpunosti kompetentni za detaljne analize nekih predmeta, unatoč građi koja se nalazi u knjižnici.

⁶ Usp. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju / s engleskog prevela Ivana Faletar. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 44-45.

3. Muzejske knjižnice u Hrvatskoj

Republika Hrvatska ima 160 registriranih muzeja. Nakladništvo se u muzejima odvija kao obavezna aktivnost u svrhu promicanja istraživačkog i stručnog rada. Najzastupljenija građa su muzejski časopisi i publikacije poput kataloga zbirki s utvrđenim statusom kulturnog dobra.⁷ U velikom broju muzeja nalaze se muzejske knjižnice koje posjeduju pozamašni broj jedinica knjižnične građe. Knjižnica Arheološkog muzeja u Zagrebu danas je jedna od najbogatijih specijaliziranih arheoloških knjižnica u Hrvatskoj s brojem od oko 45.000 svezaka. Lokalna signatura primjenjuje se od 1945. godine, a koristi se i danas. Knjižnica posjeduje 3 vrste kataloga: stari (ručno napisani), novi (po ISBN-u) i najnoviji računalni način kataloškog pretraživanja (za manji dio fonda). Korisnici ove knjižnice uglavnom su arheolozi, znanstvenici te studenti arheologije i sličnih područja.⁸

Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu osnovan je 1880. godine, a u isto vrijeme dobio je i svoju knjižnicu. Upravo zbog toga, ova specijalna muzejska knjižnica, jedna je od najstarijih u Europi. Knjižnični fond sačuvan je još uvijek u izvornom rasporedu i interijeru. Muzejski fond od 65.000 svezaka sadrži knjige, časopise te priručnike iz umjetničkog obrta, povijesti umjetnosti, grafičke mape itd. Noviji dio knjižničnog fonda klasificira se prema UDK i katalogizira u UNIX verziji programa CROLIST po standardu UNIMARC. Građa je dostupna svim unutarnjim i vanjskim korisnicima.⁹

Arheološki muzej u Splitu osnovan je davne 1820. godine, a svoju knjižnicu gradio je više od stoljeća. Za to vrijeme skupljeno je oko 50.000 svezaka. Građa je vezana pretežito za arheologiju, povijest te povijest umjetnosti, a neke od zbirki su: zbirka tekućih knjiga i periodike, zbirka starih i rijetkih knjiga, arhivska zbirka, hemeroteka itd. Od 1878. godine muzej izdaje prvi arheološki časopis u Hrvatskoj *Bullettino di archeologia e storia dalmata* (Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku). Građa knjižnice povremeno se predstavlja putem izložbi, a dostupna je svim vrstama korisnika.¹⁰

U Splitu, uz arheološki muzej, valja istaknuti i Muzej hrvatskih arheoloških spomenika. U fondu Muzeja nalazi se bogata i vrijedna zbirka ranosrednjovjekovnih kamenih spomenika, zbirke oružja i oruđa, nakita, novca itd. Osobito valja istaknuti epigrafske spomenike 9.-12. stoljeća na kojima su uklesana imena hrvatskih narodnih vladara. Muzej čuva publikacije koje se

⁷ Usp. Muzejska djelatnost 2019. URL: https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/za%20web/analize/Muzejska%20djelatnost_25.2.2019.pdf (2019-08-30)

⁸ Usp. Arheološki muzej u Zagrebu. URL: <http://www.amz.hr/naslovnica/odjeli/knjiznica.aspx> (2019-05-30)

⁹ Usp. Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu. URL: <https://www.muo.hr/knjiznica/> (2019-05-30)

¹⁰ Usp. Arheološki muzej u Splitu. URL: <http://mdc.hr/split-arheoloski/index.html> (2019-05-30)

odnose na arheološku znanost i istraživanje te hrvatsku i europsku povijest, numizmatiku i drugo s naglaskom na srednji vijek. Fond se obrađuje u programu *Metelwin*, a u čitaonici je naglašena zbirka opće i referentne literature. Korisnici knjižnice ovog muzeja su svi djelatnici, ali i vanjski suradnici, studenti i drugi zainteresirani građani.¹¹

Objedinjenjem fonda gradske knjižnice iz Pule, Pokrajinske knjižnice iz Poreča i Knjižnice Društva (Consortio per la «Biblioteca Provinciale dell'Istria») 1930. godine oformljena je Pokrajinska knjižnica. Kako ju je Prvi svjetski rat oštetio, fond je preuzela tadašnja Naučna biblioteka u Puli. Od 1947. godine počela se stvarati nova knjižnica, odnosno, današnja knjižnica Arheološkog muzeja u Puli. Knjižnica danas broji preko 40.000 svezaka, a većinski dio fonda su svesci periodičnih publikacija. Vrlo je važna stara i vrijedna knjižnična građa koja govori o povijesti Muzeja i Istre. Otvorena je za javnost svaki dan.¹²

Spomenička zbirka i knjižnica Mažuranić-Brlić-Ružić nalazi se u sušačkim Pećinama u Rijeci kao jedan od zaštićenih spomenika kulture koji čine knjižnica, arhivska građa, namještaj i predmeti. Sve to pohranjeno je u vili hrvatskog bana dr. Viktora Ružića koja datira iz 1938. godine. Knjižnica je zaštićena kao kulturni spomenik još od 1946. godine, a građu je prikupljao Ivan Mažuranić i njegov brat Antun. Veliki doprinos istoj dali su i Matija Mažuranić te Ivana Brlić Mažuranić. U knjižnici se danas nalazi oko 8.000 naslova koji većinom potječu iz 19. stoljeća. Oni uključuju sav tisak koji je relevantan za Hrvatski narodni preporod te građu s početka 20. stoljeća. Bitno je naglasiti da se u zbirci nalazi *Danica Illirska/Danica Horvatzka* i jedne od najstarijih hrvatskih dvojezičnih novina *Kraglski Dalmatin / Il Regio Dalmata*.¹³

Muzej Like u Gospiću zajedno s Memorijalnim centrom *Nikola Tesla* u Smiljanu čini kompleks muzeja Like. Muzej je otvorenog tipa, dostupan svim korisnicima. Najčešći korisnici su učenici, studenti te stručnjaci i znanstvenici. Nema točnog podatka o osnivanju muzejske knjižnice, no zasigurno je osnovana kada su publikacije počele pristizati od trenutka osnivanja Muzeja. Unutar fonda nalaze se još dvije zasebne biblioteke: Šporčić (494 naslova) i Knežević (641 naslov). Najstarije publikacije su matica vjenčanih i matica krizmanih koji pripadaju župi Smiljan. Nabava građe se vrši međumuzejskom razmjenom koje većina muzeja u Hrvatskoj publicira tijekom godine i inozemnom razmjenom. Mali dio fonda stigao je kupnjom. Neke od publikacija koje je muzej tiskao su: Spomenica Muzeja Like Gospić (2008.), Tradicijski život i

¹¹ Usp. Muzej hrvatskih i arheoloških spomenika u Splitu. URL: <https://www.mhas-split.hr/> (2019-05-30)

¹² Usp. Arheološki muzej u Istri (Pula). URL: <http://www.ami-pula.hr/> (2019-05-30)

¹³ Usp. De Canziani Jakšić, Theodor. Spomenička zbirka i knjižnica Mažuranić-Brlić-Ružić u Rijeci: kratak prikaz sadržaja s osvrtom na povjesnomedicinski dio. // Acta medico-historica Adriatica 6, 2(2008), str. 169-174. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/64496> (2019-06-25)

kultura ličkog sela (Ivčević Kosa, autorica Mare Hećimović-Seselja, 1985. godine), Lički zbornik 1 (urednica Mara Hećimović-Seselja, tematika je u cijelosti posvećena etnografiji).¹⁴

3.1. Knjižnica Muzeja Slavonije u Osijeku

Muzej Slavonije osnovan je davne 1877. godine te je najstarija kulturna ustanova u gradu Osijeku. Knjižnica Muzeja Slavonije postoji preko 130 godina. Najveća je muzejska knjižnica u Hrvatskoj te, kao takva, svjedoči povijesti Osijeka i njegovih ljudi. S obzirom da Osijek do 1949. godine nije imao gradsku knjižnicu, tu funkciju obavljala je upravo knjižnica Muzeja Slavonije. Zalaganjem kustosa, kroz godine, knjižnični fond je postajao sve bogatiji pa uz zavičajnu zbirku *Essekianu*, sadrži i stručnu muzeološku literaturu. Muzej je došao do zbirke bivših ustanova i društava kao npr. Knjižnice Gradskoga načelstva, zbirke vlastelinskih obitelji Prandau-Normann i dijela zbirke knjižnice obitelji Pejačević. Geografski gledano muzejima pripadaju zbirke koje obuhvaćaju određeni teritorij, odnosno, određeni zavičaj. Zavičaj je mjesto u kojemu su ljudi, koji su obitavali na tom prostoru, ostavljali različite tragove. Fond zavičajne zbirke nastoji sakupiti građu koja sadržajem obuhvaća zavičajne teme ili ljude iz tog područja, kao i građu koja je tiskana ili izdana u određenom kraju. Upravo pomoću tih zbirki može se pratiti život jednoga područja, njegova povijest, priroda, socijalno stanje, politička struktura, umjetničko stvaralaštvo, znamenite sugrađane, tradicija, običaji itd.¹⁵ Pri stvaranju današnje zbirke ove knjižnice, veliku ulogu imale su sljedeće osobe: Vjekoslav Celestin, kustos koji je prvi inicirao nabavu zavičajne građe, Oskar Friml- Antunović, bibliofil koji je zapravo na otkup dao većinski dio današnje zavičajne zbirke *Essekiane* te knjižničarka Marija Malbaša koja je zavičajnu zbirku dovela u oblik i stanje u kojem se nalazi i danas. Njezina *Osječka bibliografija* ima vrlo važno mjesto u knjižnici i služi kao katalog zavičajne zbirke. Specifična je po mnogočemu, a u njoj je pohranjena neka građa koja se ne može pronaći niti u jednoj drugoj knjižnici. Građa je poredana kronološki i to ne u skladu s pravilima međunarodnih standardnih bibliografskih opisa jer su se oni pojavili kasnije i to bi iziskivalo promjenu više tisuća bibliografskih jedinica. Nadalje, građa se ne posuđuje izvan knjižnice, a ona najstarija koja datira iz 18. stoljeća, čuva se u trezoru. Upravo iz tog razloga težilo se izradi mrežnog kataloga, kako bi građa bila dostupna onima koji ne mogu doći do nje u fizičkom obliku, a Muzej Slavonije jedini je muzej u Hrvatskoj koji ima mrežni katalog svoje zavičajne zbirke. U suradnji s Odsjekom za informacijske znanosti

¹⁴ Usp. Muzej Like Gospić. URL: <https://muzejlike.hr/> (2019-07-26)

¹⁵ Usp. Muzej Slavonije- Najveći muzej općeg tipa u Hrvatskoj. URL: <http://mso.hr/?lang=hr> (2019-06-25)

Filozofskog fakulteta u Osijeku, Muzej Slavonije pokrenuo je digitalizaciju *Essekiane* i na taj način ju je predstavio širokom krugu javnosti koji sada s lakoćom mogu pretraživati informacije o prošlosti grada Osijeka i njegove šire okolice.¹⁶

¹⁶ Usp. Knežević, Ivana. Muzejska uloga Zavičajne zbirke Essekiane u Muzeju Slavonije. // *Muzeologija*, 48-49 (2012), str. 253-262. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/164864> (2018-12-20)

4. Muzejske knjižnice u svijetu

U Sjedinjenim Američkim Državama nalazi se najveći muzejski kompleks na svijetu- *Smithsonian*. Sve je počelo davne 1826. godine kada je James Smithson ostavio preko 500.000,00\$ SAD-u kako bi osnovali instituciju koja će služiti za povećavanje i širenje znanja. Danas je *Smithsonian* ujedno najveći svjetski istraživački i edukacijski centar, a nalazi se u Washington D.C.-ju. Neki od odjeljaka su odvojeni i nalaze se na nekoliko lokacija u SAD-u te jedna u Panami. *Smithsonian* kompleks obuhvaća 21 odjel različitih knjižnica, a te knjižnice zajedno imaju preko 2 milijuna publikacija svih vrsta. Primarna zadaća *Smithsonian* knjižničnog odjela bila je podrška muzejskim predmetima, kao što se i da pretpostaviti. No, ta uloga je danas mnogo veća i značajnija. Knjižnice pokrivaju znanosti vrlo širokog spektra: od antropologije, umjetnosti i povijesti, preko botanike, dizajna, zoologije itd. Svaka od ovih specijalnih knjižnica je najveći repozitorij materijala o određenoj znanosti u svijetu. Kao takve, veliko su američko znanstveno i kulturološko blago te pripadaju narodu. Amerikancima su materijali iz repozitorija sve više dostupni zahvaljujući digitalizaciji i napretku tehnologije.¹⁷

Natural History Museum u Londonu, odnosno Prirodoslovni muzej, vrijedan je spomena zbog jedne od najvećih zbirki prirodoslovne literature u svijetu. Naime, muzejska knjižnica djeluje još od 19. stoljeća, kada ju je osnovao njezin prvi knjižničar Bernard Barham Woodward. Woodward je napravio klasifikaciju koja se i danas koristi u mnogim zbirkama muzeja. Literatura u knjižnici kontinuirano pristiže kupnjom i donacijama, a osoblje se brine da građa bude kvalitetno obrađena i pohranjena u dobrim uvjetima. Knjižnica je danas član Biodiversity Heritage Library (BHL) i aktivno sudjeluje u stvaranju otvorenog pristupa prirodoslovnoj literaturi. U suradnji s arhivom, svaki mjesec se oko 25.000 publikacija digitalizira te prenese na BHL. Ovime je desetcima tisuća učenika i studenata omogućen besplatan, brz i jednostavan pristup potrebnim izvorima informacija.¹⁸

Museo del Prado (Muzej Prado) u Madridu, španjolski je nacionalni muzej smješten u parku Prado de San Jeronimo, a po njemu je i dobio ime. U muzeju se nalazi jedna od najvrjednijih svjetskih zbirki slikarstva i kiparstva koji su bili u posjedu španjolskih kraljeva te zatvorenih i napuštenih samostana. Muzej ima jednu od najboljih umjetničkih knjižnica u Madridu i šire. Specijalizirana je za slikarstvo i kiparstvo od srednjeg vijeka do 19. stoljeća. Knjižnični fond sastoji se od 70.000 knjiga, 1.000 periodičkih naslova, kao i audio zapisa te

¹⁷ Usp. Smithsonian Libraries. URL: <https://library.si.edu/> (2019-05-30)

¹⁸ Usp. Natural History Museum: History of the Library and Archives. URL: <https://www.nhm.ac.uk/our-science/departments-and-staff/library-and-archives/about-us/history.html> (2019-06-04)

rukopisa. Posebno vrijedi istaknuti strane publikacije, uključujući izložbene, muzejske kataloge, monografije itd. Neke od njih ne može se pronaći niti u jednoj drugoj knjižnici u Španjolskoj. Muzej naglasak stavlja na nabavku i ulaganje u nove naslove koji će obogatiti knjižnični fond. Čitaonica ima otvoreni pristup korisnicima, a u blizini se nalazi i prostor za korištenje računala, tzv. računalni terminal. Vrlo zanimljiva informacija je ta da knjižnica nudi i usluge konzultacija u čitaonici, gdje muzejski knjižničari imaju važnu ulogu. Knjižnica je otvorena za sve koji su zainteresirani za rad, obilazak i korištenje građe u čitaonici.¹⁹

Harvey S. Firestone spomenička knjižnica nalazi se na Sveučilištu Princeton u SAD-u. Otvorena je 1948. godine kao prva američka sveučilišna knjižnica izgrađena nakon Drugog svjetskog rata. Oko 1.5 milijuna svezaka premješteno je tijekom 1948. godine iz Pynea te Chancellor Green Hallsa koji su dotad vršili ulogu sveučilišne knjižnice. Odjel s rijetkim i posebnim knjigama predstavlja se kao izložba. Knjižnica je otvorena za javnost i ulaz je besplatan. Iako danas nije najveća sveučilišna ni spomenička knjižnica u svijetu, Firestone spomenička knjižnica ima najviše knjiga po upisanom studentu, nego ijedna druga knjižnica u Sjedinjenim Američkim Državama.²⁰

Muzej umjetnosti u Tel Avivu (Izrael) posjeduje muzejsku knjižnicu koja je vodeći informacijski centar za umjetničke discipline poput arhitekture, fotografije, vizualne umjetnosti, umjetničkog obrazovanja itd. Osnovana je 1938. godine i ujedno je prva knjižnica u Izraelu koja je stavila naglasak na umjetnost. Prva zbirka bila je osnovana isključivo donacijama. Današnje knjižnične zbirke sadrže knjige, izložbene kataloge, periodičke i elektroničke časopise, filmove i baze podataka. Redovno se dopunjavaju i obnavljaju te su danas dosegle oko 75.000 različitih primjeraka. Štoviše, knjižnica upravlja i dokumentacijskim centrom za izraelsku umjetnost. Prikupljaju i čuvaju sve informacije koje su vezane za umjetničke aktivnosti u Izraelu. Ova muzejska knjižnica je vrlo važno mjesto za sve studente, znanstvenike, istraživače, umjetnike i one koji su jednostavno zaljubljenici u umjetnost u Izraelu, ali i izvan njega. U knjižnici se nalazi i prostor za tihi rad za pretraživanje i rad s građom.²¹

Muzej Plantin-Moretus u Antwerpenu (Belgija) muzejski je kompleks posvećen tiskarima Christopheu Plantinu i Janu Moretusu. Sastoji se od njihove bivše kuće, nekadašnje tiskare *Plantin press*. Veliku knjižnicu Muzeja (The Great Library) osobno je osnovao Christophe Plantin kupnjom prve zbirke i inkunabula za svakodnevnu uporabu tiskare, a proširio ju je Baltazar I. i njegovi nasljednici. Knjižnica je danas organizirana kao privatna humanistička

¹⁹ Usp. Museo del Prado. URL: <https://www.museodelprado.es> (2019-06-25)

²⁰ Usp. Firestone Library. URL: <http://library.princeton.edu/firestone> (2019-06-25)

²¹ Usp. Tel Aviv Museum of Art. URL: <http://www.tamuseum.org.il/about-us-tel-aviv-museum-of-art> (2019-08-06)

knjižnica iz 17. stoljeća s visokim policama koje su popunjene knjigama poredanima po veličini, lekturi itd.²²

²² Usp. Museum Plantin-Moretus. URL: <https://www.museumplantinmoretus.be/en> (2019-08-25)

5. Zaključak

Definirati rad jedne muzejske knjižnice nije enigma. Knjižnica kao ustanova, svoju građu ne treba interpretirati, zato što će svaki korisnik određenu građu doživjeti na svojstven način. Također, ustanova poput muzeja, interpretaciju muzejskih predmeta zasigurno bi teže vršila da ne postoji određena literatura ili zbirke koje ih prate u knjižnici. Stoga, muzejska knjižnica treba pratiti rad matične ustanove, redovno izrađivati dokumentaciju, educirati korisnike, imati ažurnu mrežnu stranicu itd. Pronalazak informacija olakšan je pomoću knjižničara – glavnog izvora informacija, a dalje katalogom i različitim pretraživačima. Cjeloživotno obrazovanje knjižničarima uvelike pomaže biti u tijeku s najnovijim informacijama i načinima pretraživanja, posebno u doba kada tehnologija napreduje velikom brzinom. Zanimanje muzejskog knjižničara vrlo je širokog spektra i zahtijeva kontinuirane edukacije nakon formalnog, visokoškolskog obrazovanja. Kako bi se muzejske zbirke kvalitetno i ispravno analizirale, procijenile, evaluirale, objasnile, potrebni su stručnjaci koji su izučeni za ta područja: muzeolozi i knjižničari, uz naravno, ostale stručnjake i znanstvenike poput povijesničara, arheologa itd. Njihova suradnja je nužna da bi se zbirke koristile i tumačile na najbolji mogući način. Muzejske knjižnice trebale bi svojim zbirkama temeljito podupirati izložbe, a to se postiže redovnim nabavkama različitih vrsta građe, kao i očuvanjem i pravilnim korištenjem onih postojećih. U Hrvatskoj i u svijetu mnogo je knjižnica koje vjerno služe svrsi u muzejima u kojima se nalaze. Muzeji različitog tematskog sadržaja i njihove knjižnice mogu privlačiti nove generacije mladih stručnjaka koji će njegovati baštinu.

Smithsonian kompleks u Sjedinjenim Američkim Državama može poslužiti kao primjer svijetu kako stvoriti okruženje koje će privlačiti znanstvenike, istraživače, studente i posjetitelje iz čitavog svijeta. Omogućavanje otvorenog pristupa literaturi vrlo je bitno kako bi se do nje moglo doći bez prevelikih financijskih resursa. Osječka zavičajna zbirka *Essekiana* digitalizacijom je postala dostupna velikom broju ljudi koji sada s lakoćom mogu pretraživati i pronalaziti informacije o gradu Osijeku i okolici te njihovoj prošlosti. Takav primjer otvorenog pristupa je hvale vrijedan i svakako ga treba istaknuti. U Hrvatskoj je mnogo prilika za razvoj muzejsko-knjižnične suradnje i djelatnosti te za stvaranje muzejskih zbirki. Upravo te zbirke će svjedočiti o bogatoj povijesti, tradiciji i kulturi zemlje te na taj način doprinosti kulturnoj i turističkoj zajednici na mnogobrojne načine.

6. Popis literature

1. Arheološki muzej u Istri (Pula). URL: <http://www.ami-pula.hr/> (2019-05-30)
2. Arheološki muzej u Splitu. URL: <http://mdc.hr/split-arheoloski/index.html> (2019-05-30)
3. Arheološki muzej u Zagrebu. URL: <http://www.amz.hr/naslovnica/odjeli/knjiznica.aspx> (2019-05-30)
4. Bekavac-Lokmer, Fila; Mihalić, Ivanka; Takač, Mirko. Izvori informacija u specijalnoj knjižnici. // Specijalne knjižnice - izvori i korištenje znanja : zbornik radova / 4. dani specijalnoga knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. / uredila Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003. Str. 84-86.
5. But, Kitty; Lo, Patrick; Trio, Robert. Links between libraries and museums: a case study of library-museum collaboration at the Hong Kong Maritime museum. // Italian Journal of Library, Archives & Information Science 5, 1(2014), str. 103-120. URL: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lls&AN=93580565&lang=hr&site=ehost-live> (2018-12-20)
6. De Canziani Jakšić, Theodor. Spomenička zbirka i knjižnica Mažuranić-Brlić-Ružić u Rijeci: kratak prikaz sadržaja s osvrtom na povjesnomedicinski dio. // Acta medico-historica Adriatica 6, 2(2008), str. 169-174. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/64496> (2019-06-25)
7. Firestone Library. URL: <http://library.princeton.edu/firestone> (2019-06-25)
8. Knežević, Ivana. Od zavičajne zbirke muzejske knjižnice do mrežnoga kataloga. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3-4(2010), str. 99-106. URL: <https://www.hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/394/389> (2019-01-10)
9. Knežević, Ivana. Muzejska uloga Zavičajne zbirke Essekiane u Muzeju Slavonije. // Muzeologija, 48-49(2012), str. 253-262. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/164864> (2018-12-20)
10. Museo del Prado. URL: <https://www.museodelprado.es> (2019-06-25)
11. Museum Plantin-Moretus. URL: <https://www.museumplantinmoretus.be/en> (2019-08-25)
12. Muzej hrvatskih i arheoloških spomenika u Splitu. URL: <https://www.mhas-split.hr/> (2019-05-30)
13. Muzej Like Gospić. URL: <https://muzejlike.hr/> (2019-07-26)
14. Muzej Slavonije - Najveći muzej općeg tipa u Hrvatskoj. URL: <http://mso.hr/?lang=hr> (2019-06-25)
15. Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu URL: <https://www.muio.hr/knjiznica/> (2019-05-30)
16. Muzejska djelatnost 2019. URL: https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/za%20web/analize/Muzejska%20djelatnost_25.2.2019.pdf (2019-08-30)
17. Natural History Museum: History of the Library and Archives. URL: <https://www.nhm.ac.uk/our-science/departments-and-staff/library-and-archives/about-us/history.html> (2019-06-04)
18. Radovanlija Mileusnić, Snježana. Osnove i primjena suvremenog muzejskog knjižničarstva u Hrvatskoj. // Informatica museologica 29, 1-2(1998), str. 5-17. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/210983> (2018-12-19)
19. Smithsonian Libraries. URL: <https://library.si.edu/> (2019-05-30)

20. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju / s engleskog prevela Ivana Faletar. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo 2011.
21. Standardi za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj. URL: https://www.gksb.hr/images/dokumenti/Standardi_za_specijalne_knjinice.pdf (2019-08-07)
22. Tel Aviv Museum of Art. URL: <http://www.tamuseum.org.il/about-us-tel-aviv-museum-of-art> (2019-08-06)